

УДК 339.13

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-268-2-36-39

ЮРЧЕНКО Ю. О.

Київський національний університет будівництва і архітектури

## УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*У статті на основі проведеного аналізу описана методологічна сутність управління грошовими потоками будівельних підприємств з урахуванням специфіки їх діяльності, їх структура, а також стисло описана методологія оптимізації руху грошових потоків.*

*Ключові слова: грошовий потік, інвестиційна діяльність, операційна діяльність, прогнозування, фінансова діяльність, фінансова стратегія.*

YURCHENKO Y.

Kyiv National University of Construction and Architecture

## CASH FLOW MANAGEMENT OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

*The aim of the research is to study, analyse and summarize cash flow management practice of construction enterprises taking into account the peculiarities of their functioning and activities. The article based on the results of the conducted analysis and study provides summary of the cash flow as economic category, the essence of their management, structure, reflection in reporting and ways of forecasting and optimization. The cash flow management is one of the important areas of financial strategy development for a construction enterprise, since the ability to allocate cash flows, and therefore financial resources, in the process of production and economic activity of a construction enterprise in terms of volumes and terms on a permanent basis, is the key to its successful sustainable operation, profitability, development, as well as financial stability and solvency of the construction enterprise. The essence of cash flow management is based on the assumption that financial transactions result in cash flows arising from the receipt or payment of cash (inflows or outflows) and includes a set of variables, including structural elements (cash receipts, income, expenses, assets, liabilities etc.), planning and forecasting of cash flows, management decision, criteria that are directly developed for the structural cash flow elements to evaluate their effectiveness and develop recommendations for further improvement, financial control and adjustment. As a conclusion it can be noted that cash flow management involves planning, forecasting and optimizing cash flows in terms of operating, investing and financing activity of a construction enterprise, their synchronization in terms of volume and time in certain future periods, taking into account the time factor, efficient use of the balances of temporarily free cash assets in order to create a continuous financial provision of functioning and development of a construction enterprise.*

*Key words: cash flow, investing activities, financing activities, operating activities, forecasting, financial strategy.*

Функціонування будь-яких підприємств супроводжується рухом грошових коштів та вимагає постійного фінансового забезпечення, що обумовлює необхідність управління грошовими потоками з метою забезпечення діяльності будівельних підприємств грошовими коштами. Особливо актуальним впровадження обґрунтованого управління грошовими потоками є для будівельних підприємств, діяльність яких характеризується складністю, невизначеністю, особливістю характеристик продукції та істотним рівнем ризику.

Метою статті є дослідження та узагальнення практики управління грошовими потоками з урахуванням специфіки діяльності будівельних підприємств.

Дослідженню питань аналізу грошових потоків присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: Барабаш Н.С. [1], Бланк І.О. [2], Губачова О.М. [3], Кошельок Г.В. [4], Лігоненко Л.О. [5], Майборода О.С. [6], Ясишена В.В. [7] та інші.

Незважаючи на існування теоретико-методологічних праць, присвячених управлінню грошових потоків, постає необхідність у розробленні комплексного підходу до управління грошових потоків будівельних підприємств, зважаючи на специфіку їх функціонування.

Грошовий потік будівельного підприємства пропонується розглядати як сукупність притоків та відтоків грошових коштів та їх еквівалентів внаслідок провадження його господарської діяльності з урахуванням їх розподілу у часі.

Управління грошовими потоками передбачає планування, прогнозування та оптимізацію руху грошових потоків у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності будівельного підприємства, їх синхронізацію за обсягом та часом у окремих майбутніх періодах з урахуванням фактора часу, ефективне використання залишків тимчасово вільних грошових активів з метою створення безперервного фінансового забезпечення функціонування та розвитку будівельного підприємства.

Сутність управління грошовими потоками базується на припущенні, що в результаті здійснення фінансових трансакцій у підприємства виникають грошові потоки внаслідок отримання або сплати грошових коштів (притоків або відтоків), та охоплює сукупність змінних, включаючи структуроутворюючі елементи (грошові надходження, доходи, витрати, активи, зобов'язання тощо), планування та прогнозування грошових потоків, безпосередньо управлінське рішення, критерії, які безпосередньо розроблені для структуроутворюючих елементів грошового потоку, за якими оцінюється його ефективність та розробляються рекомендації щодо подальшого вдосконалення, фінансового контролінгу та коригування.

Управління грошовими потоками є одним із важливих напрямків розроблення фінансової стратегії будівельного підприємства, оскільки саме здатність розподіляти грошові потоки, а отже фінансові ресурси, в процесі виробничо-господарської діяльності будівельного підприємства за обсягами та строками на постійній основі є запорукою його успішного сталого функціонування, прибутковості, розвитку, а також фінансової стійкості і платоспроможності будівельного підприємства. Зважаючи на виключну специфіку галузі у випадку будівельних підприємств комплекс практичних заходів із управління грошових потоків має бути розроблений з урахуванням специфіки їх діяльності, таких як висока капіталомісткість, тривалий період вилучення засобів із циклу обігу внаслідок тривалого виробничого циклу будівельної продукції тощо.

Результати практики управління грошовими потоками підприємства за рік є звітними показниками, що відображаються у «Звіті про рух грошових коштів», який складається за МСБО 1 «Подання фінансової звітності» та МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» підприємствами, які відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» повинні складати та подавати фінансову звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності, та іншими підприємствами за НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Методичними рекомендаціями, затвердженими наказом Мінфіну від 28.03.13 р. № 433. У обох випадках керівництво будівельного підприємства може самостійно прийняти рішення щодо того, із використанням якого методу складати та звітувати про грошові потоки від операційної діяльності: за прямим або непрямим методом, хоча за параграфом 19 МСБО 7 підприємства заохочуються до звітування про грошові потоки від операційної діяльності із застосуванням прямого методу, який надає більш комплексну інформацію для оцінювання майбутніх грошових потоків у порівнянні із застосуванням непрямого методу. При цьому, підприємство має звітувати інформацію про грошові потоки у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Управління грошовими потоками на будівельному підприємстві можна узагальнено звести до наступних напрямків їх оптимізації [7, 8]:

Збалансування обсягів грошових потоків, забезпечуючи необхідні пропорції надходжень та виплат за видами діяльності та створюючи належне за обсягом фінансове забезпечення функціонування будівельного підприємства. При цьому слід відзначити, що постає потреба у збалансуванні як позитивних (надлишкових), так і негативних (дефіцитних) грошових потоків. Оскільки існування надмірного надлишкового потоку призводять до втрати потенційного (альтернативного) доходу від невикористання тимчасово вільних грошових коштів, зменшення реальної вартості тимчасово вільних грошових коштів внаслідок впливу інфляційного чинника та зниження рентабельності активів і власного капіталу. Серед негативних наслідків існування дефіцитного грошового потоку виділяють зниження рівня загальної платоспроможності, стійкості та ліквідності балансу підприємства зростання обсягу простроченої кредиторської заборгованості, зниження прибутковості, неплатоспроможність.

У цілому, логічним є досягнення зниження дефіцитного грошового потоку за рахунок прискорення залучення грошових коштів та зниження обсягу або уповільнення їх витрачання, а саме: стимулювання повної передплати за реалізовану продукцію, використання форм рефінансування дебіторської заборгованості (облік і застава векселів, форфейтинг, дисконтування рахунків, сек'юритизація та використання деривативів, факторинг тощо), реструктуризація кредитного портфеля підприємства (на основі переведення короткострокових кредитів у довгострокові, проведення переговорів з постачальниками щодо збільшення строків надання комерційного кредиту), зниження рівня постійних витрат, зниження обсягу інвестиційних програм, консервації об'єктів незавершеного будівництва тощо. Також збільшення обсягу позитивного грошового потоку можна досягнути за рахунок залучення потенційних інвесторів з метою збільшення статутного капіталу (емісії акцій для акціонерних товариств), залучення довгострокових кредитів, передачі в оренду невикористаних основних засобів, продаж частини активів тощо. Оптимізація надлишкового грошового потоку може бути здійснена за рахунок підвищення інвестиційної активності (розширення обсягів та напрямків інвестиційного портфелю, зростання капітальних інвестицій), дострокового погашення довгострокових кредитів тощо.

Синхронізація грошових потоків у часі, що забезпечує необхідний рівень фінансових ресурсів та платоспроможності у кожному часовому інтервалі прогнозного періоду та може здійснюватися за рахунок вирівнювання обсягу грошових потоків та запровадження комплексу заходів із більш швидкого залучення грошових коштів та сповільнення виплат у розрізі окремих часових інтервалів для підвищення часової збалансованості надходжень та витрат.

Максимізація чистого грошового потоку (резерву грошових коштів) з метою сприяння самофінансуванню, зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування, підвищення фінансової стійкості та ринкової вартості будівельного підприємства за рахунок внутрішніх джерел фінансування (чистого прибутку та амортизаційних відрахувань) шляхом мінімізації питомої ваги змінних витрат та обсягу постійних витрат, запровадження раціональної податкової та цінової політики тощо.

Зважаючи на проектну орієнтованість діяльності будівельних підприємств управління грошовими потоками, можна здійснювати також на рівні будівництва кожного об'єкта, що здійснюється на основі прогнозування грошових потоків. При цьому, у межах будівельного проекту можна виділити наступні три різновиди грошових потоків для прогнозування:

1. Початкові інвестиції охоплюють початкові витрати на створення основних фондів, пов'язаних з початком реалізації будівельного проекту, а також пов'язані витрати на початкове збільшення чистого операційного оборотного капіталу. Для будівельних підприємств найчастіше впровадження нового проекту пов'язане з придбанням нового обладнання і техніки, тому обсяг початкових інвестицій має істотну величину і є важливою складовою при прогнозуванні грошового потоку.

2. Операційні потоки грошових коштів протягом строку реалізації проекту, що розраховуються як прогнозування надходжень та витрат і величини чистого грошового потоку або як прогнозування прибутку, оскільки операційні грошові потоки дорівнюють прибутку від операцій після оподаткування та із додаванням амортизації.

3. Потоки грошових коштів по завершенні проекту, що охоплюють додаткові вхідні потоки грошових коштів, які виникають в кінці реалізації проекту, такі як ліквідаційна вартість основних фондів з урахуванням оподаткування, грошові потоки, викликані скороченням потреб будівельного підприємства в чистому операційному оборотному капіталі.

Для прогнозування потенційних грошових потоків постає необхідність у створенні комплексної аналітично-інформаційної бази, що формується на основі даних наданих наступними структурними підрозділами будівельного підприємства:

- виробничий відділ надає інформацію про прогнозний розмір виробничих затрат, потребу в ресурсах на виконання будівельного проекту за строками та строк будівництва;

- маркетинговий відділ надає інформацію про рівень попиту та прогнозні показники продажів за проектом, розрахунок ціну готового об'єкта та середній темп її приросту за роками та рівнем завершеності будівництва;

- економічний відділ та відділ персоналу надають інформацію про витрати із залучення необхідного обсягу людських ресурсів та їх вартості для реалізації проекту;

- відділ технічного забезпечення повідомляє інформацію про наявність вільних основних засобів для реалізації проекту або необхідність у їх придбанні (оренді);

- бухгалтерія надає дані про прогнозні розрахунки виручки та відрахувань на оподаткування.

Після отримання всіх необхідних зазначених даних можна розпочати процес аналізу та прогнозування розміру грошових потоків, що зводиться до наступних етапів:

Прогнозування грошових надходжень від реалізації проекту. Основним джерелом надходжень є інвестиції фізичних та юридичних осіб – попередня оплата будівельних об'єктів, що будуються, та оплата готової будівельної продукції після закінчення будівництва об'єкта. Як правило, будівельні підприємства використовують систему знижок для стимулювання прискорення оплати об'єктів будівництва до фактичного завершення будівельного проекту. Крім того, на практиці необхідним є відстеження середнього періоду часу, необхідного покупцям для сплати рахунків, що надає можливість розрахувати за роками надходження грошових коштів за різними часовими періодами та зміну дебіторської заборгованості на основі систематизації даних за попередні періоду щодо строків її погашення. На цьому етапі також необхідним є застосування різних методологій врахування ризиків недосягнення прогнозних показників щодо надходження грошових потоків (сценарне прогнозування, аналіз чутливості, симуляція Монте-Карло тощо).

Прогнозування грошових відтоків, основною складовою яких є погашення кредиторської заборгованості. Додаткові відтоки грошових коштів, що виникають при реалізації проекту, охоплюють наступні додаткові чинники, що викликають збільшення витрат: інвестиції в основні засоби (виникають переважно внаслідок початкового придбання основних засобів для початку реалізації проекту та охоплюють не лише безпосередню вартість обладнання, а й пов'язані витрати з його монтажем та транспортуванням), зміни чистого операційного оборотного капіталу (реалізація нового проекту вимагає створення додаткових матеріально-технічних запасів, збільшення обсягу продажів спричиняє збільшення дебіторської і кредиторської заборгованості та зростання зобов'язань, що призводить до зменшення наявних грошових коштів для фінансування матеріально-технічних запасів та дебіторської заборгованості), адміністративні витрати та витрати на збут (запуск проекту нового будівельного об'єкта вимагає здійснення додаткових витрат на рекламу для стимулювання збуту, а також консалтингових, аудиторських та інших послуг), вплив оподаткування, фактор інфляції, альтернативні витрати (необхідно враховувати альтернативні витрати, що є грошовими потоками, які могли би бути згенеровані активами будівельного підприємства, але не будуть отримані оскільки актив використовується у проекті), зовнішні ефекти тощо.

Розрахунок чистого грошового потоку шляхом співставлення прогнозних грошових надходжень та виплат за періодами та розрахунок показника чистої теперішньої вартості.

Визначення сукупної потреби у довгостроковому та короткостроковому фінансуванні за проектом у розрізі окремих часових періодів реалізації проекту.

**Висновки.** Підсумовуючи все вище зазначене, можна зробити висновок, що управління грошовими потоками є одним із важливих напрямків розроблення фінансової стратегії будівельного підприємства, оскільки саме здатність розподіляти грошові потоки в процесі виробничо-господарської діяльності будівельного підприємства за обсягами та строками на постійній основі є запорукою його успішного сталого

функціонування, прибутковості, розвитку, а також фінансової стійкості і платоспроможності будівельного підприємства. Управління грошовими потоками передбачає планування, прогнозування та оптимізацію руху грошових потоків у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності будівельного підприємства, їх синхронізацію за обсягом та часом у окремих майбутніх періодах з урахуванням фактору часу, ефективне використання залишків тимчасово вільних грошових активів з метою створення безперервного фінансового забезпечення функціонування та розвитку будівельного підприємства.

### Література

1. Барабаш Н.С. Аналіз грошових потоків у системі фінансового менеджменту підприємства / Н.С. Барабаш, М.О. Никонович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – Т. 2. – С. 164–167.
2. Бланк И. А. Управление денежными потоками / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. – 736 с.
3. Губачова О.М. Деякі аспекти управління рухом грошових коштів та їх вплив на фінансовий стан підприємства / О.М. Губачова // Економіка і регіон. – ПолтНТУ. – 2012. – № 2 (5). – С. 63–64.
4. Кошельок Г.В. Основні фінансові фактори впливу на грошові потоки підприємства / Г.В. Кошельок // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. – Випуск 19. – Частина 2. – С. 48–51.
5. Лігоненко Л.О. Управління грошовими потоками : навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, Г. В Ситник. – К. : Нац. торг.-ек. ун-т, 2005. – 255 с.
6. Майборода О. Є. Напрями управління грошовими потоками підприємства / О. Є. Майборода, О. В. Майборода, О. В. Реплюк // Економіка і суспільство. – 2017. – Випуск 10. – С. 305–309.
7. Ясишена В. В. Теоретичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств / В. В. Ясишена // Економічний простір. – 2013. – № 16. – С. 123–131.
8. Карпенко Л. М. Методи оптимізації та моделі управління грошовими потоками на підприємстві / Л. М. Карпенко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Вип. 1. – С. 201–210.

### References

1. Barabash N.S. Analiz hroshovykh potokiv u systemi finansovoho menedzhmentu pidpriemstva / N.S. Barabash, M.O. Nykonovych // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. – 2010. – № 2. – Т. 2. – S. 164–167.
2. Blank I. A. Upravlenie denezhnymi potokami / I. A. Blank. – K. : Nika-Centr, Elga, 2002. – 736 s.
3. Hubachova O.M. Deiaki aspekty upravlinnia rukhom hroshovykh koshtiv ta yikh vplyv na finansovyi stan pidpriemstva / O.M. Hubachova // Ekonomika i rehion. – PoltNTU. – 2012. – № 2 (5). – S. 63–64.
4. Koshelok H.V. Osnovni finansovi faktory vplyvu na hroshovi potoky pidpriemstva / H.V. Koshelok // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii «Ekonomiczni nauky». – 2016. – Vypusk 19. – Chastyna 2. – S. 48–51.
5. Lihonenko L.O. Upravlinnia hroshovymy potokamy : navch. posib. / L.O. Lihonenko, H. V Sytnyk. – K. : Nats. torh.-ek. un-t, 2005. – 255 s.
6. Maiboroda O. Ye. Napriamy upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva / O. Ye. Maiboroda, O. V. Maiboroda, O.V. Repluk // Ekonomika i suspilstvo. – 2017. – Vypusk 10. – S. 305–309.
7. Yasysheha V. V. Teoretichni aspekty analizu hroshovykh potokiv pidpriemstv / V. V. Yasysheha // Ekonomichniy prostir. – 2013. – № 16. – S. 123–131.
8. Karpenko L. M. Metody optymizatsii ta modeli upravlinnia hroshovymy potokamy na pidpriemstvi / L. M. Karpenko // Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen. – 2014. – Vyp. 1. – S. 201–210.

Рецензія/Peer review : 22.03.2019

Надрукована/Printed : 05.04.2019  
Рецензент: д. е. н., проф. Лич В. М.